આસો સુદ ૧૦, શુક્રવાર તા. ૧૬-૧૦-૧૯૬૪
શ્રી તારણસ્વામી દ્વારા રચિત શ્રાવકાચાર, ગાથા-૧૮૩, ૧૮૪, ૧૮૯, ૧૯૫, ૧૯૮, પ્રવચન-૨૦

... સમજમેં આયા? ... ઐસા કહતે હૈં. પહલી ચીજ આત્મા ધ્યાન કરને લાયક ક્યા ચીજ હૈ ઔર ધ્યાન ક્યા ચીજ હૈ, ધ્યાતા કૌન હૈ ઔર ધ્યાનકા ફલ ક્યા હૈ ઔર પર્યાય એવં દ્રવ્ય ક્યા ચીજ હૈ, ઐસી પહલી સમજ બિના, યથાર્થ નિર્ણય બિના, સમ્યગ્દર્શન બિના ઐસા ધ્યાન હોતા નહીં. કહો, સમજમેં આયા? કહતે હૈં, દેખો! ૧૮૩.

पिंडस्थ ज्ञान पिंडस्य, स्वात्म चिंता सदा बुद्धै।
निरोधं असत्य भावस्य, उत्पाद्यं सास्वतं पदं।।१८३।।

દૂસરા શ્લોક.

आत्मा सद्भाव आरक्तं, पर द्रव्यं न चिंतव्ये।
ज्ञान मयो ज्ञान पिंडस्य, चेतयंति सदा बुद्धै।।१८४।।

પિંડસ્થ ધ્યાન.. પહલા શબ્દ હૈ ન અન્વયાર્થમેં? પિંડ નામ શરીર. ઉસમેં સ્થ નામ રહા હુઆ. આત્મા શરીરમેં રહા હુઆ, ઉસકા ધ્યાન કરના ઉસકા નામ પિંડસ્થ ધ્યાન હૈ. નામ સુને નહીં હો. યે શ્રાવકકો કહતે હૈં, પંડિતજી! સંસારકા આર્તધ્યાન ઔર રૌદ્રધ્યાન કરતે હૈં કિ નહીં? યે વ્યાપાર-ધંધા આદિ ક્યા હૈ? આર્તધ્યાન હૈ કિ નહીં? આર્તધ્યાન-આર્તધ્યાન હૈ, પાપધ્યાન હૈ. વ્યાપાર-ધંધા આદિકા પરિણામ આર્તધ્યાન-પાપધ્યાન હૈ. પાપમેં એકાગ્રતા હૈ ન.

શ્રાવક ઉસકો કહતે હૈં ઔર શ્રાવકકા આચાર, ઉસકી પર્યાયમેં આચાર. પર્યાયમેં-અવસ્થામેં-કૈસા હોતા હૈ? પહલે આત્મા ક્યા ચીજ હૈ, સર્વજ્ઞ ક્યા કહતે હૈં? દેહસે ભિન્ન પિંડસ્થં. પિંડ નામ શરીર, ઉસમેં રહા હુઆ ભગવાન આત્મા. કહો, સમજમેં આયા? **'पिंडस्थ ज्ञान पिंडस्य'**. શરીર પિંડમેં રહા હુઆ મૈં અકેલા જ્ઞાનકા પિંડ હૂં. પિંડકો ક્યા કહતે હૈં? તુમ્હારી ભાષામેં (ક્યા) કહતે હૈં? પિંડ કહતે હૈં. ઐસા લડ્ડુકા પિંડ હોતા હૈ ન? ઐસે આત્મા.. અનંત આત્મા અનંત ભિન્ન-ભિન્ન. મેરા આત્મા કૈસા હૈ, યહાં ધ્યાન કરનેકે લાયક હૈ? દેખો! યહાં પંચમ ગુણસ્થાનમેં ધ્યાન કરને લાયક કહા હૈ. વે લોગ કહતે હૈં, ચૌથે-પાંચવેમેં કુછ નહીં હોતા. વહ તો આગે મુનિકો સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) હોતા હૈ.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- છઠ્ઠેમેં ભી નહીં હોતા.

ભાઈ! દેખો! તારણસ્વામી ક્યા કહતે હૈં? પહલે આત્મા શ્રાવક ઉસકો કહના કિ અપના આત્મા દેહકા રજકણ, કર્મકા અસ્તિત્વ હૈ, લેકિન ઉસસે મૈં ભિન્ન હૂં. ઔર પર્યાયમેં પુણ્ય-

પાપકા, દયા, દાન, વ્રત, કામ, ક્રોધકા રાગ હોતા હૈ, ઉસસે ભી મૈં ભિન્ન હૂં. ઔર મેરા અંતર અનંત જ્ઞાન, દર્શન, શાંતિ આદિ સ્વભાવસે મૈં અભિન્ન હૂં. ઐસા પહલે નિર્ણયમેં સમ્યગ્દર્શન હોના ચાહિયે. સમજમેં આયા? ઔર સમ્યગ્દર્શન બિના ઐસા ધ્યાન હોતા નહીં. શ્રાવકાચાર સમ્યગ્દર્શન બિના હોતા નહીં. ક્યા કહા? દેખો!

પિંડસ્થ ધ્યાન '**ज्ञान पिंडस्य**' જ્ઞાન સમૂહરૂપ આત્માકા ધ્યાન હૈ. '**ज्ञान पिंडस्य**' દૂસરા શબ્દ પડા હૈ ન? '**ज्ञान पिंडस्य**'. અકેલા ચૈતન્યપુંજ મૈં હૂં. અનંત ગુણમય હૂં. ઉસકે સાથ અવિનાભાવી, ચૈતન્યકે સાથ અનંત ગુણ હૈં. વહ મૈં હી ભગવાન હૂં. શરીરમેં બિરાજમાન મૈં પિંડસ્થ પરમાત્મા હૂં. બહુત જીમ્મેદારી. યે તો શ્રાવક હો ગયા, લો! સમજે બિના શ્રાવકકી ક્રિયા થોડી કરે, ઐસા કરે, વહ શ્રાવક નહીં હૈ. યહાં શ્રાવકાચારકા વર્ણન હૈ.

મુમુક્ષુ :- જૈનકુલમેં..

ઉત્તર :- જૈનકુલમેં જન્મા ઈસલિયે જૈન હો ગયા, લો!

પહલે ચીજ ક્યા હૈ? ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા વીતરાગદેવ કિસકો આત્મા કહતે હૈં? કૈસા આત્મા હૈ? કિતની શક્તિ અંદર હૈ? શક્તિ ગુણ હૈ, શક્તિવાન દ્રવ્ય હૈ, ઔર યે ધ્યાન ઉસકી પર્યાય હૈ. ધ્યાન ઉસકી પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા? ધ્યાનકી દશાકો પર્યાય કહતે હૈં. વહ પર્યાય કિસમેં સ્થિત હોનેસે ધ્યાન હોતા હૈ? કિ '**ज्ञान पिंडस्य**'. જ્ઞાનકા પિંડ અનંત ગુણકા સ્વરૂપ મેરા સ્વભાવ, મેરા ધામ ચૈતન્ય. 'જ્યાં ચૈતન્ય ત્યાં અનંત ગુણ, કેવળી બોલે એમ.' ભગવાનકી વાણીમેં આયા, જહાં ચૈતન્ય હૈ, વહાં અનંત ગુણ અંદર ધામમેં બિરાજમાન હૈ. ઐસા પહલે દૃષ્ટિમેં, દર્શનમેં નિર્ણય કિયા હુઆ હો, ઉસકે બાદ '**ज्ञान पिंडस्य**' ધ્યાન કરતા હૈ. ઓહોહો..! દેખો! યે ધ્યાન કરના શ્રાવકકા આચાર (હૈ).

વે લોગ કહતે હૈં, ષટ્ કર્મ. ભગવાનકે દર્શન કરના, ગુરુકી સેવા કરના.. ઐસે ષટ્ કર્મ આતે હૈં ન? વહ તો વિકલ્પ હૈ, વહ તો રાગ હૈ. વહ શ્રાવકકા આચાર નહીં. વહ તો, યે નિશ્ચય આચાર હો તો વિકલ્પકો વ્યવહાર આચાર કહનેમેં આતા હૈ. યે નિશ્ચય આચાર નહીં હો, અકેલા વિકલ્પ આચાર હો તો ઉસકો વ્યવહાર આચાર ભી નહીં કહનેમેં આતા. ડાલચંદજી! યહાં થોડા સમજના પડેગા, હાં! યહાં ફુરસદ લેકર આયે હૈં ન. દિવાલી આયેગી તો વાપસ જાયેંગે. નર્મ ઈન્સાન હૈ.

મુમુક્ષુ :- .. નિકાલકે કરના ચાહિયે.

ઉત્તર :- આવશ્યક નામ અવશ્ય કરના ચાહિયે, જરૂર કરને લાયક. શ્રાવકકો જરૂર કરને લાયક ઉસકા નામ આવશ્યક હૈ. ષટ્ આવશ્યક તો વિકલ્પવાલા શુભરાગ હૈ. પંડિતજી! નિશ્ચય આવશ્યક હો ઉસકો ષટ્ આવશ્યક વ્યવહારસે કહનેમેં આતા હૈ.

મુમુક્ષુ :- યે પરમ આવશ્યક હો ગયા.

ઉત્તર :- યે પરમ આવશ્યક હૈ. ઠીક કહતે હૈં. કહો, સમજમેં આયા?

કહતે હૈં, જ્ઞાન સમૂહ. ઓહોહો..! એક સમયકા જ્ઞાન પૂર્ણ.. પૂર્ણ.. પૂર્ણ.. પૂર્ણ.. પૂર્ણ.. અચિંત્ય સ્વભાવ વહ મૈં, મેરા સ્વભાવ પૂર્ણ જ્ઞાન હૂં. બુદ્ધિ-બુદ્ધિમાનોંકે દ્વારા, દેખો! બુદ્ધિમાન ક્યોં લિયા? જ્ઞાની દ્વારા. અજ્ઞાની દ્વારા ઐસા ધ્યાન હોતા નહીં. શ્રાવક હુઆ હૈ, સમ્યગ્દૃષ્ટિ હુઆ હૈ તો વહ શબ્દ લિયા હૈ. હૈ ન? બુદ્ધિ. બુદ્ધિ શબ્દ લેનેકા કારણ હૈ કિ શ્રાવક સમ્યગ્દૃષ્ટિ હૈ. આત્માકા રાગસે, પરસે, શરીરસે પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ ભિન્ન હૈ, ઐસા ભાન હુઆ હૈ. ઉસકો યહાં બુદ્ધિ-જ્ઞાની કહનેમેં આયા હૈ.

યે બુદ્ધિ-બુદ્ધિમાનો, ઉસકો બુદ્ધિમાન કહતે હૈં. અપના આત્મા જ્ઞાનમેં, દર્શનમેં, પ્રતીતમેં લિયા હૈ, ઉસકો યહાં બુદ્ધિમાન કહતે હૈં. દૂસરી બુદ્ધિકો યહાં બુદ્ધિમાન કહતે નહીં. ...ચંદજી! સદા. દેખો! નિરંતર, નિરંતર. અંતર સ્વરૂપ મૈં વિકલ્પ રહિત, રાગ રહિત, ભેદ રહિત મન, વાણી, દેહકે સંગ રહિત પૂર્ણ શુદ્ધ હૂં, ઐસા પહલે જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન તો હુઆ હૈ, બાદમેં નિરંતર સ્વાત્મ ચિંતા-અપને આત્માકા ધ્યાન કરના યોગ્ય હૈ. આત્મા વહ તો દ્રવ્ય પૂર્ણ શુદ્ધ હુઆ. ઔર ચિંતા વહ ધ્યાન હુઆ, વહ પર્યાય હુઈ. સમજમેં આયા? ચિંતા યાની વિકલ્પકી બાત યહાં નહીં હૈ. ચિંતાકા અર્થ યહાં વિકલ્પ નહીં હૈ. આત્મા એક સમયમેં પૂર્ણ સ્વરૂપ, ઉસકા ધ્યાન ઉસકા નામ યહાં ચિંતા કહનેમેં આયા હૈ. અભી તો વસ્તુ સમજમેં આયી નહીં તો ધ્યાન કિસકા કરે? સમજમેં આયા? ફિર ઐસે હી બૈઠકર, ઓમ, ઓમ, ઓમ, ણમો અરિહંતાણં.. સામાયિક... તત્ત્વેષુ મૈત્રી, ગુણષુ પ્રમોદં.. વહ સામાયિક. વહ સામાયિક નહીં હૈ. સામાયિક તો પહલે અપના સ્વરૂપ અનુભવમેં સમ્યગ્દર્શનમેં આયા હો, બાદમેં ધ્યાન કરતે હૈં તો ઉસકો સામાયિક હોતી હૈ.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- ઉપયોગ લગા, વિકલ્પમેં લગે. કહાં લગે? સામાયિક લી હૈ. ગાથા-૩૧૪મેં સામાયિક લિયા હૈ. ૩૧૪ હૈ. મિથ્યા સામાયિકકી બાત કી હૈ, દેખો!

अनेक पाठ पठनंते, वंदना श्रुत भावना।
सुद्ध तत्त्वं न जानंते, सामायिक मिथ्या उच्यते।।३१४।।

પંડિતજી! પઢતે નહીં, દરકાર કરતે નહીં ઔર ઐસે હી જીવન ચલા જાયે ઔર (માને કિ) હમ ધર્મ કરતે હૈં. યે કહતે હૈં, દેખો! '**अनेक पाठ पठनंते**' અનેક પાઠોંકા પઢના વહ ભી વિકલ્પ હૈ. '**वंदना श्रुत भावना**'. ભગવાનકી વંદના કરના, ગુરુકી વંદના કરના, શાસ્ત્રકી ભાવના કરના, યે સબ વિકલ્પ હૈ, રાગ હૈ. યદિ '**सुद्ध तत्त्वं न जानंते**', ઐસા કરને પર ભી, શાસ્ત્ર પઢને પર ભી ઔર વંદના, શાસ્ત્રકી શુદ્ધ ભાવના-બારંબાર વાંચન કરને પર ભી '**सुद्ध तत्त्वं न जानंते**' શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદ મેરે સ્વરૂપમેં અનંત ગુણ ભરે હૈં, મૈં હી પરમાત્મ સ્વરૂપસે ભરા હૂં, ઐસા શુદ્ધ તત્ત્વકા જ્ઞાન નહીં હૈ તો વહ સામાયિક મિથ્યા કહલાતી હૈ. હૈ? સમજમેં આયા? સામાયિક કરતે હૈં. કિસકી સામાયિક? તુજે અભી તત્ત્વકી તો ખબર

નહીં. મિથ્યા સામાયિક હૈ.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- વહ તો અનાદિસે કરતા હૈ. સમજમેં આયા? દેખો! તારણસ્વામી ક્યા કહતે હૈં, માલૂમ નહીં. ઔર મૈં તારણસ્વામીમેં આ ગયા, તારણસ્વામીમેં આ ગયા. લેકિન ક્યા કહતે હૈં માલૂમ નહીં. બરાબર હૈ કિ નહીં?

કહતે હૈં કિ તેરી ચીજ '**सुद्ध तत्त्वं न जानंते**'. ભગવાન આત્મા મૈં પવિત્ર જ્ઞાન, આનંદ શુદ્ધ નિર્વિકલ્પ પરમાત્મા હૂં. પર્યાયમેં મેરી દશા ભલે મલિન હો, લેકિન મેરા સ્વભાવ મલિન નહીં. ઐસા અનુભવ દૃષ્ટિમેં આયા, ઐસા શુદ્ધ તત્ત્વ યદિ જ્ઞાનમેં નહીં આયા, વિચારમેં નહીં આયા, પ્રતીતમેં નહીં આયા, દર્શનમેં નહીં આયા, વહ સામાયિક કરને બૈઠતા હૈ (તો) વહ '**सामायिक मिथ्या उच्यते**'. વહ સામાયિક મિથ્યાદૃષ્ટિકી મિથ્યા હૈ. સામાયિક હૈ નહીં. સમજમેં આયા? બહુત બાત કી હૈ. યહાં તો સામાયિક યાદ આ ગયી.

દેખો, યહાં ચલતે અધિકારમેં ક્યા કહતે હૈં? '**स्वात्म चिंता**'. ચિંતાકા અર્થ યહાં વિકલ્પ નહીં હૈ. સ્વરૂપ પૂર્ણ જ્ઞાન, આનંદ જો પહલે નિર્ણય સમ્યક્મેં હુઆ હૈ, વહ આત્માકે ઝુકાવમેં અપની પર્યાયમેં દ્રવ્ય કી ઓર ઝુકાવ, ધ્યાન. અસત્ય ભાવસે નિરોધ. દેખો! ક્યા કહતે હૈં? એક તો સ્વાત્મા ધ્રુવ ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ અનંત ગુણકા પિંડ. દેખો! ઈસમેં તીન બોલ લેતે હૈં. ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ તીનોં લેતે હૈં. ક્યા કહતે હૈં? ધ્રુવ સ્વાત્મા જ્ઞાયક ત્રિકાલ અનંત ગુણકા પિંડ. ચિંતા વહ પર્યાય હૈ-ઉત્પાદ. ઉસકો વિશેષ કહતે હૈં. અસત્ય ભાવસે નિરોધ. વિપરીત રાગ ઔર દ્વેષાદિ ભાવકા વ્યય. સમજમેં આયા? પુણ્ય ઔર પાપકા વિકલ્પ રાગ હૈ, ઉસકા વ્યય. ઔર '**उत्पाद्यं सास्वतं पदं**'. અવિનાશી મોક્ષપદ પાના યોગ્ય હૈ. વહ ઉત્પાદ. એક ગાથામેં ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ તીનોં લે લિયે હૈં. સમજમેં આયા? જૈનદર્શનકે સિવાય તીન કાલમેં કહીં હો સકતા નહીં. દૂસરેકે સાથ મિલાન કરતે હૈં, લો, યહાં હૈ. તારણસ્વામીને કહા હૈ, ફલાનેને કહા, ઢીકનાને કહા. યે તો જિનાજ્ઞા અનુસાર જિનાગામ અનુસાર એક-એક શબ્દ હૈ. સમજમેં આયા? દૂસરી જગહ, દૂસરેકે સાથ મિલાન કરે કિ ... હૈ, ફલાને કે સાથ હૈ, ઉસકે સાથ હૈ,.. વહ તત્ત્વકા અન્યાય કરતા હૈ. સમજમેં આયા?

ક્યા કહા? દેખો! એક તો આત્મા વસ્તુ, ઉસકા ધ્યાન કરકે પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ. અબ ક્યા કહતે હૈં? અસત્ય ભાવ પુણ્ય-પાપકા વિકલ્પ ઉત્પન્ન નહીં હોતા હૈ, વ્યય હોતા હૈ. ઔર વહ ધ્યાન કરકે ક્યા હો જાતા હૈ? '**उत्पाद्यं सास्वतं पदं**'. નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હોકર કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યે કેવલજ્ઞાન ઉત્પાદ પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા? વસ્તુ ત્રિકાલી હૈ, ઉસકી ધ્યાન પર્યાય નિર્મલ હૈ, યે કરતે-કરતે વિકારકા વ્યય હો જાતા હૈ ઔર કેવલજ્ઞાન મોક્ષપર્યાયકા ઉત્પાદ હોતા હૈ. ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ યુક્તં સત્, એક ગાથામેં તીનોં સિદ્ધ કિયે. સમજમેં આયા? અપને આપ પઢે તો કુછ સમજમેં આયે ઐસા નહીં હૈ. ઐસે

હી તુંબડીમેં કંકર લગે. સેઠ! સમજનેકી ચીજ ક્યા હૈ, સર્વજ્ઞ આજ્ઞા અનુસાર, જિનાગમ અનુસાર આત્મા કિસકો કહતે હૈં, ઉસકા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ કૈસા હૈ, ઐસા સમજે બિના ઉસકા અર્થ યથાર્થ હોતા નહીં. સમજમેં આયા?

અવિનાશી મોક્ષપદ પાના યોગ્ય હૈ, દેખો! '**आत्मा सद्भाव आरक्तं**' અપને સત્ સ્વભાવમેં લીવલીન હો જાવે. યે તો શ્રાવકાચારમેં કહા હૈ. આહા..! અપના આત્મા ધ્યાનકે કાલમેં અપને સ્વભાવમેં આરક્ત-આરક્ત, આ-સમસ્ત પ્રકારસે લીન હો જાયે. વહ પર્યાય હુઈ. '**पर द्रव्यं न चिंतव्ये**'. પરદ્રવ્યકી ચિંતા મિટ જાવે. અરિહંત, અરિહંત, સિદ્ધ, સિદ્ધ, ઓમ, ઓમ યે સબ પરદ્રવ્ય હૈં. ઓમ, ઓમ, ઓમ.. યે સબ તો વિકલ્પ હૈ, પરદ્રવ્ય હૈ. અરિહંત હૈ, અરિહંતકા ધ્યાન, અરિહંતકા ધ્યાન, અરિહંત-સિદ્ધ પરદ્રવ્ય હૈં. ભગવાનકા સમવસરણ પરદ્રવ્ય હૈ. પંચ પરમેષ્ઠી આત્માસે પરદ્રવ્ય ભિન્ન હૈં. સમજમેં આયા? તો '**पर द्रव्यं न चिंतव्ये**'. બડી બાત ભાઈ! શ્રાવકકે લિયે ઐસી જિમ્મેદારી!

મુમુક્ષુ :- '**पर द्रव्यं न चिंतव्ये**' તો ધર્મ કબ હોગા?

ઉત્તર :- ધર્મ કબ હોગા? ધૂલમેં શરીરસે ધર્મ હોતા હૈ? શરીરકી ક્રિયાસે ધર્મ તો નહીં, દયા, દાનકા વિકલ્પ આતા હૈ, ઓમ.. ઓમ.. ઓમ.. વહ વિકલ્પ હૈ, ઉસસે ભી ધર્મ નહીં હૈ. વહ તો રાગ હૈ. સમજમેં આયા?

'**पर द्रव्यं न चिंतव्ये**' પરદ્રવ્યકા રાગ-વિકલ્પ નહીં કરના. ઐસે અરિહંત હૈં, ઐસે સિદ્ધ હૈં, ઐસે પંચ પરમેષ્ઠી હૈં, ઐસે ગુરુ હૈં ઔર ઐસા શાસ્ત્ર હૈ, વહ સબ પરદ્રવ્ય હૈ. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર ભી આત્માસે પરદ્રવ્ય હૈ. વાણી ભી આત્માસે પરદ્રવ્ય હૈ. તો કહતે હૈં, '**पर द्रव्यं न चिंतव्ये**'. બડી બાત, ભાઈ! જ્ઞાનમેં-સમજમેં યહ બાત ન લે, ઉસકા અનુભવ ઔર દૃષ્ટિ કહાં-સે હો? ઔર ધ્યાન તો કહાં-સે હો? ખ્યાલ ભી નહીં હૈ ચીજકા. પરદ્રવ્યં-પરદ્રવ્યકી ચિંતા મિટ જાવે. પરદ્રવ્યકી ચિંતાકા અર્થ, વહ તો લંબી (બાત હૈ). લેકિન '**पर द्रव्यं न चिंतव्ये**' ઐસા લિયા હૈ. અપને સિવાય કોઈ ભી સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર યા દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર પરદ્રવ્યકા વિકલ્પ નહીં કિયા જાવે, બુદ્ધિ-પંડિતોંકે દ્વારા. કહો, સમજમેં આયા?

વહ શબ્દ પડા હૈ, ભાઈ! પહલેમેં ભી '**सदा बुद्धै**' થા. ૧૮૪મેં ભી '**सदा बुद्धै**' અંતિમ પદમેં હૈ. ઉસમેં પ્રથમ પંક્તિમેં થા. ઐસા કહનેકા કારણ ક્યા હૈ? પંડિતોં દ્વારા. પંડિતોંકા અર્થ પઢા-લિખા હૈ, ઐસા નહીં. બુદ્ધિકા અર્થ કિયા. આત્મા ઔર ઉસકી શક્તિયાં અંતરમેં ક્યા હૈ, ઉસકા ભાન હુઆ ઉસકા નામ યહાં પંડિત કહનેમેં આયા હૈ. પહલે કહા થા ન? '**सदा बुद्धै**'? યહાં ભી '**सदा बुद्धै**' (કહા હૈ). લોગોંકો બહુત .. લગે. સમજમેં આયા?

બુદ્ધિ-જ્ઞાનિયોં દ્વારા. વાસ્તવમેં તો બુદ્ધિકા અર્થ યહ હૈ-જ્ઞાનિયોં દ્વારા. સમ્યગ્જ્ઞાની દ્વારા. અપને સ્વભાવકા બોધ-ભાન હુઆ હૈ, ઐસા સમ્યગ્જ્ઞાનીયોં દ્વારા '**ज्ञान मयो ज्ञान पिंडस्य चेतयंति**'. જ્ઞાનમય જ્ઞાનઘન આત્માકા હી ચિંતવન હૈ. સમજમેં આયા? '**ज्ञान पिंडस्य**'

કહા ન? ઉસકા અર્થ ઘન કિયા. જ્ઞાનમયી. ઈતના શબ્દ હૈ ન? '**ज्ञान मयो ज्ञान पिंडस्य**'. ૧૮૪. જ્ઞાનમય જ્ઞાનઘન. જ્ઞાનમય-અકેલા જ્ઞાનકા ઘન પુંજ હૈ. ઐસા આત્મા, ઉસકા ચિંતવન નામ એકાગ્રતા અંતરમેં પર્યાયસે લીન હોના, ઉસકા નામ શ્રાવકાચારકા ધ્યાન કહનેમેં આતા હૈ. કહો, સમજમેં આયા? ૧૮૯. વહ ભી દો (ગાથાએં) હૈં. રૂપાતીતકી બાત હૈ. સમજમેં આયા? અબ રૂપાતીત ધ્યાન. શ્રુતજ્ઞાનકે આધારસે અરિહંતકા ... શુદ્ધ આત્માકા સ્વરૂપ વિચાર કરે. યે તો વ્યવહાર હૈ. યહાં તો અંદરકે નિશ્ચયકી બાત કી હૈ.

रूपातीत व्यक्त रूपेन, निरंजनं ज्ञानमयं ध्रुवं।
मति श्रुत अवधि दिस्टा, मनपर्यय केवलं ध्रुवं।।१८८।।
अनंत दर्शन ज्ञानं, वीर्य अनंत सौख्यं।
सर्वज्ञं सुद्ध द्रव्यार्थं, सुद्धं सम्यक्दर्शनं।।१८९।।

રૂપાતીત ધ્યાન. મૂર્તિક રહિત, રાગ રહિત અપના સ્વરૂપ રૂપાતીત સિદ્ધ સમાન. સિદ્ધ સમાન અપને સ્વરૂપકો યહાં રૂપાતીત કહનેમેં આયા હૈ. '**रूपातीत**'-રૂપ રહિત '**व्यक्त रूपेन**'. પ્રગટરૂપસે જૈસા સિદ્ધ હૈ પ્રગટરૂપસે, વૈસા હીં મૈં હૂં.

મુમુક્ષુ :- કબ?

ઉત્તર :- અભી. કબ ક્યા. સમજમેં આયા? શક્તિરૂપમેં તો અનંત દર્શન, જ્ઞાન આદિ જિતને શુદ્ધ ગુણ હૈં, વહ મેરી શક્તિમેં પડે હૈં. મૈં પરિપૂર્ણ આઠ ગુણોંસે અલંકૃત (હૂં). આતા હૈ ન? ભાઈ! નિયમસાર. નિયમસારમેં આતા હૈ ન? આઠ ગુણ. પર્યાય ન? ... અપને આત્મામેં અંદર પેટમેં, અંતર પેટમેં જ્ઞાનકે ઉદરમેં, શક્તિકે ઉદરમેં આઠ ગુણ, જૈસે સિદ્ધ હૈં, વૈસે મેરેમેં પડે હૈં. સમજમેં આયા? યે તો જૈનમેં જન્મ લિયા, જૈન પરમેશ્વર ક્યા કહતે હૈં ઔર ક્યા ગુરુ કહતે હૈં, ક્યા શાસ્ત્ર કહતે હૈં, ભગવાન જાને. ભગવાન તો જાનતે હી હૈ ન.

કહતે હૈં, રૂપાતીત ધ્યાન પ્રગટ રૂપસે સર્વ મૈલસે રહિત. કહો, સમજમેં આયા? કર્મ-ફર્મ ઉસમેં હૈ નહીં, ઐસા મૈં આત્મા (હૂં), મેરા કર્મસે સંબંધ હૈ નહીં. વર્તમાનમેં કર્મકા સંબંધ હૈ નહીં. શરીર, કર્મસે સંબંધ હૈ હી નહીં. પર્યાયમેં નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ હૈ. ન હો તો સંબંધ રહિત દૃષ્ટિ હોતી નહીં. સંબંધ હૈ, મેરે સ્વભાવકે સાથ સંબંધ નહીં હૈ. વ્યવહાર હો ગયા. વ્યવહારકા નિષેધ કિયા. કર્મ મૈલસે રહિત, '**ज्ञानमयं ध्रुवं**'. મૈં તો જ્ઞાનસ્વરૂપ અવિનાશી આત્મા હોતા હૈ, મૈં અવિનાશી આત્મા હૂં. કહો, સમજમેં આયા? જહાં મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય, કેવલ.. દેખો! તારણસ્વામીને જ્ઞાનકી પાંચ પર્યાય લી હૈ. આત્મા ત્રિકાલ હૈ-દ્રવ્ય, ઉસમેં જ્ઞાનગુણ ત્રિકાલ હૈ, વહ શક્તિ, ઉસકી પાંચ પર્યાય હૈ વહ અવસ્થા. દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોં લે લિયે હૈં. આત્મા વસ્તુ હૈ, વહ દ્રવ્ય ત્રિકાલ. ઉસમેં અનંત શક્તિયાં. ઉસમેં જ્ઞાનગુણ હૈ. વહ ગુણ ધ્રુવ શક્તિ હૈ. ઉસકી પર્યાય, જ્ઞાનગુણકી પાંચ પર્યાય

હૈ. પર્યાય સમજતે હો? ડાલચંદજી! પર્યાય-અવસ્થા. જૈસે સોનેકી ડલ્લી હોતી હૈ, ફિર કુંડલ-કડા ઐસી અવસ્થા હોતી હૈ. ઐસે આત્મા વસ્તુ (હૈ), જ્ઞાનસ્વભાવ ત્રિકાલ ધ્રુવ ગુણ, ઔર વર્તમાન ઉસકી મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય, કેવલ યે પાંચ પર્યાય (હૈ). ઐસા આત્મા જાનકર,... ક્યા કહતે હૈં? દેખો!

યે પાંચોં એકરૂપ નિત્ય દિખલાઈ પડતે હૈં. પાંચમેં ભેદ નહીં દેખના. ભાઈ! નિર્જરાકી ગાથા હૈ ન? ૨૦૪. વહ શૈલી હૈ. મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય.. યે શૈલી હૈ. મૂલ તો સમયસારમેંસે (ચલી આયી હૈ). ૨૦૪ ગાથા હૈ ન? પાંચ પર્યાય નહીં દેખના. પાંચ પર્યાય એક કો અભિનંદન કરતી હૈ. આતા હૈ ન? નિર્જરા અધિકારમેં આતા હૈ. વૈસે આત્મા... પાંચ પર્યાય પર ભેદ પર લક્ષ્ય નહીં કરના. ઓહોહો..! કઠિન બાત, ભાઈ! સમજમેં આયા? પાંચ ભેદ હોનેપર ભી ત્રિકાલ જ્ઞાયક સ્વભાવમેં એકાગ્ર હોનેસે પાંચકા ભેદ માલૂમ નહીં હોતા. પાંચોં અભેદકો અભિનંદન કરતે હૈં. સ્વભાવ ઓરકી એકતાકો પાંચ હોનેપર ભી અભેદકો અભિનંદતે હૈં. આહાહા..! કઠિન બાત. પાઠ લિયા ન? '**मति श्रुत अवधि दिस्टा, मनपर्यय केवलं ध्रुवं**'. હૈ. લેકિન એકરૂપ દિખલાઈ પડતા હૈ. પાંચ ભેદ નહીં. સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ કરનેસે ઔર અંતર્મુખ ધ્યાન કરનેસે પાંચ પર્યાયકા ભેદ નહીં દિખતા. હૈ સહી. સમજમેં આયા? હોને પર ભી વહાં પર્યાયદૃષ્ટિ નહીં હૈ. વસ્તુ પર દૃષ્ટિ હૈ તો પાંચ પર્યાયકા લક્ષ્ય નહીં કરકે અભેદ ધ્રુવ અકેલા આત્મા દેખતે હૈં. ઉસમેં દૃષ્ટિ લગાના. ઉસકા નામ શ્રાવક આચારકા ધર્મધ્યાન કહનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા?

અનંત દર્શન. દેખો! પર્યાયભેદ લિયા? નહીં. અંદરમેં દેખા ક્યા? અનંત દર્શન. વસ્તુ બેહદ જ્ઞાનસ્વરૂપ ધ્રુવ (હૈ). યે તો કથન કરના હૈ ન. બાકી અનંત જ્ઞાન ઔર દર્શન, ઐસા ભેદ ભી અંદર નહીં હૈ. સમજમેં આયા? સમજાનેમેં ક્યા કહે? સમજાનેકી ભાષા ઐસી હૈ. તો કહતે હૈં કિ પાંચ પર્યાયકા ધ્યાન (નહીં), એકરૂપ દેખના. એકરૂપમેં અંદર ક્યા હૈ? અનંતજ્ઞાન. પહલે અનંતદર્શન લિયા હૈ. અનંત દૃષ્ટિ શક્તિ આત્મામેં એકરૂપ ધ્રુવ પડી હૈ. અનંતજ્ઞાન. દર્શન હૈ અભેદ હૈ. અભેદકા મતલબ વહ સ્વ-પરકો ભિન્ન નહીં જાનતા. એકરૂપ દેખતા હૈ. ઐસી શક્તિ આત્મામેં હૈ. જ્ઞાનકા અર્થ પ્રતિચ્છિદ હૈ. પરિચ્છિન્ન. પ્રત્યેક દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકો ભિન્ન-ભિન્ન કરકે જાને ઉસકા નામ જ્ઞાન. દર્શન કોઈ દ્રવ્ય-ગુણકા ભેદ નહીં કરકે સામાન્ય સત્તા અવલોકન ઉપયોગકો દર્શન કહતે હૈં. જ્ઞાન ભિન્ન-ભિન્ન જાને. યે દ્રવ્ય હૈ, યે ગુણ હૈ, યે પર્યાય હૈ. ભેદ નહીં. લેકિન ભેદ જાનનેકા સ્વભાવ ઉસકા હૈ. ઐસા જ્ઞાન અનંત જ્ઞાન મેરેમેં પડા હૈ. સ્વ-પરકો સબકો દેખે-જાને.

અનંત વીર્ય. મેરે સ્વરૂપમેં અનંત બલ હૈ. શક્તિ અનંત વીર્ય હૈ. અનંત સ્વચતુષ્ટયકી રચના કરે ઐસા મેરા સામર્થ્ય હૈ. ઐસા દ્રવ્યકા ધ્યાન કરે, વસ્તુકા ધ્યાન કરે. અપના સ્વ પદાર્થકા સમકિતીકો નિર્ણય હુઆ હૈ, બાદમેં ઐસા ધ્યાન કરતા હૈ. અનંત સુખમય હૈ.

ભીખાભાઈ! ઈસમેં તો બાહરકા સબ છૂટ જાતા હૈ. આહાહા..! ... કહો, સમજમેં આયા? યે બાત મીઠી લગે. નિશ્ચયકી હૈ ન. .. લગતા હૈ? યે તો અકેલી વીતરાગી દૃષ્ટિ, વીતરાગી જ્ઞાન ઔર વીતરાગી ધ્યાન.

કહતે હૈં, રૂપાતીત ધ્યાન કરનેવાલા કૈસા હોતા હૈ? .. વર્ણન કિયા હૈ. કોઈ કહતા હૈ, મુનિકે આચારમેં ઉપરકે શુક્લધ્યાનકી બાત હૈ, ઐસા નહીં. ડાલચંદજી! દેખોન, ઈસીલિયે તો શ્રાવકાચાર લિયા હૈ. પહલે યહ લો, બાદમેં જ્ઞાન સમુચ્ચય સાર, ઉપદેશ શુદ્ધ સાર પીછે-પીછે આયેગા. બહુત સમય હો ગયા ન. થોડા ઉસમેંસે લે લે. શ્રાવકકા આચાર. પંચમ ગુણસ્થાનકા નિશ્ચય સત્ય આચાર ક્યા હૈ? ઉસકા વર્ણન હૈ. આચાર પર્યાય હૈ. શ્રાવકાચારકી પર્યાય હૈ, દ્રવ્ય-ગુણ ત્રિકાલી હૈ. ત્રિકાલી દ્રવ્ય-ગુણમેં એકાકાર સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન હોકર વિશેષ ધ્યાન કરના વહ શ્રાવકકા આચાર-પર્યાય નિર્મલ નિર્વિકલ્પરૂપ પર્યાય શ્રાવકકા નિશ્ચય આચાર હૈ. બીચમેં વિકલ્પ હો, વહ વ્યવહાર હૈ. સમજમેં આયા? શુભરાગ હો. નામ સ્મરણ, વાણીકા બહુમાન, ભગવાનકા બહુમાન, પંચ પરમેષ્ઠીકા .. હો, સબ વિકલ્પ હૈ, શુભરાગ હૈ, પુણ્યબંધકા કારણ હૈ. નિશ્ચય આચાર હો તો ઉસકો વ્યવહાર આચારકા આરોપ દેનેમેં આતા હૈ. નિશ્ચય યહાં નહીં હૈ, તો વ્યવહાર ભી ઉસકો નહીં હૈ. વ્યવહારાભાસ હૈ. સમજમેં આયા?

અબ, જૈનદર્શન આત્માકો સબ .. સાથ મિલાતે હૈં. પંડિતજી! હૈ? સમન્વય. નાનક, કબીર, ઉસે ગંધ ભી કહાં થી, ક્યા દ્રવ્ય હૈ ઔર ક્યા વસ્તુ હૈ. છહ દ્રવ્ય માલૂમ થે નાનક ઔર કબીરકો? અરે..! .. સ્થાનકવાસીમેં. ઉસે કુછ માલૂમ નહીં. એક સંપ્રદાયકી રીતમેં મૂર્તિકો ... અધ્યાત્મ હો ગયા? સમજમેં આયા? અભ્યાસ નહીં.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- હાં. .. સબ બાતેં.. વૈરાગી થા. વેદાંતકી દૃષ્ટિ. અદ્વૈત એક આત્મા. બસ. યે ચીજ ક્યા હૈ? ગંધ ભી નહીં હૈ. ક્યા કહતે હૈં? દેખો!

વીર્ય અનંત ઔર અનંત સુખ. મેરે આત્મામેં બેહદ (સુખ ભરા હૈ). પહલે શ્રદ્ધા કરે, હાં! વિચાર કરે તબતક ભી વિકલ્પ હૈ. લેકિન ઐસે આત્મામેં એકાગ્ર હોના ઉસકા નામ ધ્યાન હૈ. પહલે વિચારમેં, મનનમેં, શ્રદ્ધામેં, જ્ઞાનમેં તો લે કિ યે ચીજ ઐસી હૈ. ઈસકે સિવા દૂસરી ચીજ હોતી નહીં. ઉસસે વિરુદ્ધકી પ્રશંસા, અનુમોદના, સંમતપણા ચલા જાયે. એક આત્મા ઐસા પરિપૂર્ણ પરમાત્મા મૈં હી હૂં. મૈં હી મેરેમેં ધ્યાન કરનેસે મેરે પરમાત્માકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. પરમાત્મા દૂસરેકા ધ્યાન કરનેસે અપના પરમાત્મા પરમાત્મા નહીં હોતા હૈ. સમજમેં આયા? ક્યા કહા? દેખો!

અનંત સુખમય હૈ. અબ વિશેષ લિયા. વહ સર્વજ્ઞ હૈ. યહ આત્મા સર્વજ્ઞ હૈ. ઓહો..! મૈં સર્વજ્ઞ હૂં. દ્રવ્યમેં, હાં! પર્યાયમેં સર્વજ્ઞ હો તો ધ્યાન કિસકા? ફિર ધ્યાન કૌન કરે? સર્વજ્ઞકો ધ્યાન હોતા હૈ? કિતની બાત લી હૈ, દેખો! એક તો જ્ઞાનકી પાંચ પર્યાય લી કિ પાંચ

પર્યાય દિખતી નહીં, અભેદ. જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, વીર્ય, સુખ. સર્વજ્ઞ. સર્વજ્ઞ હૈ. મેરા આત્મા હી સર્વજ્ઞ હૈ. સર્વકો જાનનેવાલા. મેરી શક્તિ પરકો-સ્વકો પૂર્ણ તીન કાલ, તીન લોક અપના ત્રિકાલી દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય સબકો જાનનેકી શક્તિ રખનેવાલા સર્વજ્ઞ મૈં. સમજમેં આયા?

શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનં. શુદ્ધ આત્મપદાર્થ હૈ. ઐસા શુદ્ધ આત્મપદાર્થ હૈ, ઐસા અનુભવ દૃષ્ટિ કરની યહી શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શન હૈ. હૈ? પંડિતજી! '**सुद्ध द्रव्यार्थं, सुद्धं सम्यक्दर्शनं**'. ઐસા શુદ્ધ પદાર્થ એકરૂપ અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્ય, સુખ, સર્વજ્ઞ ઐસી પૂર્ણ વસ્તુમેં અનંત શક્તિ હૈં. ઐસા આત્મા ઉસકી અંતરમેં અનુભવ કરકે પ્રતીત-શ્રદ્ધા, અનુભવ કરના ઉસકા નામ શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શન હૈ. શુદ્ધકા અર્થ સચ્ચા સમ્યગ્દર્શન હૈ. શુદ્ધકા અર્થ નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન હૈ. નિશ્ચયકા અર્થ યથાર્થ સમ્યગ્દર્શન હૈ. કલ્પિત વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન વહ વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન યથાર્થ હૈ નહીં. સમજમેં આયા?

નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન હો વહાં વ્યવહાર ઉતના રાગ, દેવ-ગુરુકી શ્રદ્ધા, ભગવાનકી વાણીકી બહુમાનતા, ઐસા વિકલ્પ આતા હૈ. વહ વિકલ્પ હૈ રાગ, ઉસકો વ્યવહાર સમકિત કહના વહ ઉપચારસે કહનેમેં આતા હૈ. વાસ્તવમેં તો યહ સમ્યક્ હી સમ્યગ્દર્શન હૈ. સમ્યગ્દર્શન દો નહીં હૈ, સમ્યગ્દર્શનકા ભાવ તો યહ એક હી નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન એક હૈ. કહો, સમજમેં આયા? ૧૮૯ હુઈ ન? ૧૯૫. દેખો! સમ્યગ્દૃષ્ટિકા આચરણ. સાર-સાર ગાથા લિખ લી હૈ. ક્યોંકિ બીચમેં તો... થોડા-થોડા ખ્યાલમેં આ જાયે કિ ક્યા તારણસ્વામી કહતે હૈં ઔર વસ્તુકી સ્થિતિ ક્યા હૈ. અષ્ટપાહુડમેં દર્શન પાહુડમેં હૈ વહ બાત લી હૈ.

लिंग च जिन प्रोक्तं, त्रितयं लिंगं जिनागमे।
उत्तम मध्यम जघन्य च, क्रिया त्रितेवन संजुतं।।१९५।।
उत्तम जिन रुचि च, मध्यम च मति श्रुतं।
जघन्य तत्त्व सार्धं च, अविरत सम्यग्दृष्टितं।।१९६।।

દેખો! અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ઈતને લિંગકો માનતે હૈં ઔર ઈતના અનુભવ કરતે હૈં, ઐસા કહતે હૈં.

लिंगं त्रिविधि प्रोक्तं, चतुर्थ लिंग न उच्यते।
जिन शासने प्रोक्तं च, सम्यग्दृष्टि विशेषतः।।१९७।।

અષ્ટ પાહુડમેં કુંદકુંદાચાર્યને લિયા હૈ વહ બાત હૈ. દેખો! પહલા શબ્દ લિયા હૈ, જિનાગમમેં... પહલી પંક્તિકા દૂસરા, વહ પહલે લિયા હૈ. જિનાગમ. પહલા શબ્દ હૈ ન પહલી પંક્તિમેં. જિનશાસન અંતમેં આયેગા. જિનાગમમેં વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ જૈન પરમેશ્વર, સૌ ઈન્દ્રકે પૂજનિક, ઉનકી વાણીમેં. '**जिन प्रोक्तं**' '**जिन प्र उक्तं**' જિનેન્દ્ર ભગવાનકે (દ્વારા) કહે ગયે. પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ પરમેશ્વરને કહા, '**त्रितयं लिंगं**'. લિંગ તીન હૈ. ઉત્તમ લિંગ, મધ્યમ લિંગ ઔર જઘન્ય લિંગ. તીન લિંગ કહા, ચૌથા હૈ નહીં. સમજમેં આયા?

યહ યથાયોગ્ય .. ક્રિયાસે સંયુક્ત હોતા હૈ. ઉત્તમ લિંગ જિનેન્દ્રકા સ્વરૂપ નગ્ન દિગંબર. આત્મજ્ઞાન, આત્મધ્યાન. સ્વરૂપ, હાં! અકેલા દ્રવ્યલિંગ નહીં. યહાં કહતે હૈં ઐસે સમ્યગ્દર્શનકા અનુભવ ઔર સ્વરૂપકા ધ્યાન ઔર ચારિત્ર, નિર્વિકારી આનંદકે ઝુલેમેં ઝુલે. પર્યાયમેં નિર્વિકાર આનંદ, દ્રવ્ય-ગુણ તો ધ્રુવ ત્રિકાલ હૈ. ઐસે ઉગ્ર આનંદકે ઝુલેમેં ઝુલે ઉસકા બાહ્ય લિંગ તો એક જિનેન્દ્ર નગ્ન દિગંબર હોતા હૈ. સમજમેં આયા? જિન રૂપી. જિનકો જૈસે વસ્ત્ર આદિ નહીં હોતે, વૈસે મુનિકો વસ્ત્રકા એક ધાગા ભી નહીં હોતા. સમજમેં આયા?

'**मध्यम च मति श्रुतं**'. મધ્યમ લિંગ શાસ્ત્રમેં કહા હુઆ, શ્રાવકકા લિંગ હૈ. સમજમેં આયા? વહ પાંચવેકી બાત હૈ. છઠ્ઠા, પાંચવા ઔર ચૌથા ઐસે લિયા હૈ. સમજમેં આયા? છઠ્ઠા મુનિકા લિંગ. અંતરમેં ચારિત્ર હૈ, આનંદ હૈ. છઠ્ઠે-સાતવેં ગુણસ્થાનમેં ઝુલતે હૈં. સચ્ચે મુનિ હૈં તો ક્ષણમેં છઠ્ઠા, ક્ષણમેં સપ્તમ, ક્ષણમેં છઠ્ઠા ઔર ક્ષણમેં સપ્તમ (આતા હૈ). ઐસી મુનિકી દશા હોતી હૈ. વહ નગ્ન હો જાતા હૈ. સહજ જડકી દશા હો જાતી હૈ, કરના પડતા નહીં. કર્તા નહીં હૈ. એક લિંગ ભગવાનકે શાસ્ત્રમેં મુનિકા યહ ગિના હૈ. દૂસરા લિંગ શ્રાવકકા. શાસ્ત્રમેં કહા, મધ્યમ શ્રાવકકા લિંગ હૈ. કહો, સમજમેં આયા? રત્નત્રય સાધનકી અપેક્ષાસે યહ બાત કી હૈ, ભાઈ! ઐસે તો તીન લિંગ વહાં કહે હૈં. ... જહાં નિશ્ચયમેં ઉતારા હૈ ન. વહાં તો ઐસા કહા, સાધુકા લિંગ એક, એક ક્ષુલ્લક આદિકા લિંગ, એક અર્જિકાકા. તીન લિંગ બાહ્ય. યહાં અંતર ધ્યાનમેં ઉતારા હૈ. છઠ્ઠા, પાંચવા ઔર ચૌથા. સમજમેં આયા?

છઠ્ઠા ગુણસ્થાન.. મહા મુનિ સંત વનવાસી. જંગલમેં આત્માકા.. સર્વજ્ઞને કહા ઐસા સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરકે ચારિત્રકી રમણતામેં ઝુલતે હૈં, ઉસકા એક દિગંબર જિન લિંગ (થા). જિન લિંગ કહો યા દિગંબર લિંગ કહો, જિન દિગંબર થે. જિનકો કોઈ વસ્ત્ર આદિ થા નહીં. વીતરાગ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા બિરાજતે હૈં નગ્ન. દૂસરા શ્રાવકકા લિંગ હૈ. પંચમ ગુણસ્થાનવાલા. સમજમેં આયા? યે અંદરમેં ભાવલિંગકી બાત કહતે હૈં. પંચમ ગુણસ્થાનકી દશા મધ્યમ લિંગ હૈ. છઠ્ઠે-સાતવેકી દશા ઉત્કૃષ્ટ લિંગ હૈ. યહાં અંદર ભાવલિંગકી બાત હૈ, હાં! ઓહો..!

જઘન્ય લિંગ '**तत्त्व सार्धं**'. તત્ત્વબોધ સહિત. દેખો! '**तत्त्व सार्धं**' હૈ ન? હૈ કિ નહીં? '**उत्तम जिन रुचि च, मध्यम च मति श्रुतं। जघन्य तत्त्व सार्धं**'. સમ્યગ્દૃષ્ટિ નૌ તત્ત્વકા યથાર્થ બોધ રખતે હૈં. સમજમેં આયા? જડકા જડ ભાવસે, રાગકા રાગ ભાવસે, પુણ્યકો પુણ્ય ભાવસે, પાપકો પાપ ભાવસે, આત્માકો આત્મભાવસે, આત્માકા આશ્રય કરકે સંવર, નિર્જરા શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હુઈ વહ સંવર, નિર્જરા ભાવ હૈ. '**तत्त्व सार्धं**'. જિનકા તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનં-તત્ત્વકી '**सार्धं**' શ્રદ્ધા હૈ, વહ અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ હૈ. સમજમેં આયા? અકેલા તત્ત્વ નહીં હૈ, તત્ત્વ નૌ હૈ. નૌ તત્ત્વકી યથાર્થ ભાન સહિત સમ્યગ્દૃષ્ટિ હૈ, અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ હૈ, અંતરમેં અવિરતપનેકા ત્યાગ નહીં હુઆ હૈ. સમજમેં આયા? ફિર ભી વહ ભગવાનકે

શાસનમેં જઘન્ય ભાવલિંગમેં ગિનનેમેં આયા (હૈ). સમજમેં આયા? ઓહો..!

'**लिंगं त्रिविधि प्रोक्तं**'. ભગવાનકે આગમમેં, ત્રિલોકનાથકે શાસનમેં વીતરાગ ક્યા હૈ, ભગવાન પરમાત્મા. સમજમેં આયા? પ્રસિદ્ધ પ્રસિદ્ધ દિમાગમેં આ ગયા. પ્રસિદ્ધ સિદ્ધ હૈ ન? પ્રસિદ્ધ સિદ્ધ. ... પરમાત્મા સર્વજ્ઞદેવ ત્રિલોકનાથ ...અનાદિસે તીર્થંકર હૈ. અનાદિસે હોતે આયે હૈં ઔર અભી અનંત કાલ હોંગે. ઐસે ભગવાનકે શાસનમેં તીન પ્રકારકે લિંગ કહે ગયે હૈં. ચૌથા લિંગ નહીં કહા ગયા હૈ. બાહ્ય ક્રિયાકાંડ હૈ, રાગકો ધર્મ માનતે હૈં, પુણ્યકો ધર્મ માનતે હૈં, બાહ્યકા બાહ્ય લિંગ હૈ વહ ચૌથા લિંગ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા? બાહ્ય દ્રવ્યલિંગ ધારણ કિયા નગ્ન મુનિકા, શ્રાવકકા બારહ વ્રતકા વિકલ્પ ધારણ કિયા હો. ચૌથા લિંગ શાસ્ત્રમેં હૈ હી નહીં. સમ્યગ્દર્શનકા પહલા લિંગ, પંચમકા દૂસરા ઔર છઠ્ઠેકા તીસરા. ઐસે તીન લિંગ વીતરાગકે આગમમેં કહે હૈં. સમજમેં આયા? યે તીનકા ભાન નહીં ઔર અકેલી ક્રિયાકાંડ, વ્યવહાર દયા, દાન, બ્રહ્મચર્ય વ્રત, નિયમકા વિકલ્પ ઔર નગ્નપનાસે બાહ્ય ત્યાગ, વહ ચૌથે લિંગમેં હૈ ઐસા હૈ નહીં. વહ લિંગ હી નહીં હૈ. સમજમેં આયા? બાહર .. ઉતારા હૈ, યે અંતરમેં ઉતારા હૈ. કોઈ ઐસે નહીં લે જાયે કિ હમ શ્રાવક હૈ, હમ વ્રત પાલતે હૈં ઈસલિયે હમ ભી આતે હૈં. નહીં.

સમ્યગ્દૃષ્ટિ અવિરત હોનેપર ભી ભાવલિંગ અંતર અનુભવમેં હૈ વહ જઘન્ય લિંગ હૈ. ઉસસે આગે બઢકર ધ્યાનાદિમેં વિશેષ ગતિ અંતરમેં હુઈ હૈ, દૂસરે કષાયકા નાશ હુઆ હૈ. ચૌથેમેં અનંતાનુબંધી કષાયકા નાશ હુઆ હૈ. દૂસરે અપ્રત્યાખ્યાનકા નાશ હુઆ હૈ. તીસરેમેં પ્રત્યાખ્યાનકા નાશ હુઆ હૈ. નાશ તો હુઆ, લેકિન અસ્તિમેં સ્વરૂપકી લીનતાકી ઉગ્રતા હુઈ હૈ. સમજમેં આયા? નાશ હુઆ વહ તો નાસ્તિ કહા. લેકિન સ્વરૂપકી સ્થિરતાકી ઉગ્રતામેં ખુબ બઢ ગયા હૈ. વહ તીન લિંગ જિનશાસનમેં ગિનનેમેં આયે હૈં.

'**चतुर्थ लिंग न उच्यते**' ભગવાન ત્રિલોકનાથ જૈન પરમેશ્વરકે માર્ગમેં સમ્યગ્દૃષ્ટિ બિના, પંચમ ગુણસ્થાન બિના, છઠ્ઠે ભાવલિંગ બિના કિસીકો મુનિ અથવા શ્રાવકકા લિંગ કહનેમેં આયા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. કઠિન ભાઈ! સમજમેં આયા? યે શ્રાવકાચારકા અર્થ ચલતા હૈ. નહીં તો વહ આગે લે જાયે. યહાં તો અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિકા પાઠ હૈ. આહાહા..! સમજમેં આયા? '**जिन शासने प्रोक्तं**' અધિક વજન દિયા. ઉસમેં કહા થા, '**जिनागमे**'. '**जिनागमे**'. આગમમેં ઐસા કહા હૈ. ફિરસે કહતે હૈં, '**जिन शासने प्रोक्तं**'. સર્વજ્ઞ ભગવાનકે શાસનમેં તો ઈસે લિંગ ગિનનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા? ઓહો..! હમ વ્રત તો પાલતે હૈં ન, બ્રહ્મચર્ય શરીરસે પાલતે હૈં ન, ચૌવિહાર તો ઠીક કરતે હૈં ન, બાહ્યસે ત્યાગ કિયા હૈ તો હમારા તીન લિંગમેંસે ચૌથા (લિંગ) રહતા હૈ કિ નહીં? ગાથામેંસે અર્થ (ચલતા) હૈ.

મુમક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- સ્થાન હી નહીં હૈ, કિતના ક્યા? ઈસલિયે તો યે તીન બોલ લિયે હૈં. '**लिंगं**

त्रिविधि प्रोक्तं, चतुर्थ लिंग न उच्यते'. જિનાગમમેં જૈનશાસનમેં ચૌથા લિંગ જગતમેં હૈ હી નહીં. અકેલા દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપ, જપકા વિકલ્પ ઔર ઉસમેં અપના ધર્મ માનતા હૈ, હમ જૈનમેં હૈં (ઐસા માનતે હૈં). નહીં. જૈનશાસન જિનાગમમેં ઉસકો લિંગ હી નહીં કહા હૈ. વહ કુલિંગ હૈ. કુલિંગકા અર્થ-દેહકા કુલિંગ નહીં. દેહમેં ભલે વસ્ત્ર-પાત્ર છૂટ ગયે હો. સમજમેં આયા? લેકિન વિકલ્પ દયા, દાન, પંચ મહાવ્રતકે વિકલ્પમેં રુક ગયા ઔર વહી મેરા ધર્મ હૈ, વહાં રહા હૈ, ઉસકો યહાં કુલિંગી કહતે હૈં. ઓહોહો..! કપડે છોડ દિયે ઔર નહીં છોડે હૈં તો કુલિંગી હૈ, ઐસી યહાં બાત નહીં કરતે. કપડે છૂટ ગયે હો, અઠ્ઠાઈસ મૂલગુણ પાલતા હો વિકલ્પસે, સમજમેં આયા? પંચ મહાવ્રત, બારહ વ્રત (પાલતા હો), લેકિન આત્મા અંતર વિકલ્પસે ભિન્ન હૈ ઐસી દૃષ્ટિ અનુભવ હુઆ નહીં, સમ્યક્ હુઆ નહીં (તો) પંચમ નહીં, છઠ્ઠા નહીં હૈ. ઉસ ચૌથે લિંગકો કુલિંગ કહતે હૈં. લિંગમેં ગિનનેમેં, જૈનશાસનમેં ગિનનેમેં નહીં આયા હૈ. અન્ય શાસનમેં તો હૈ નહીં, ધર્મ હૈ હી નહીં. તીન કાલ તીન લોકમેં દૂસરેમેં બાત નહીં હોતી. ચાહે નગ્ન સાધુ હો, જંગલમેં રહતા હો, નગ્ન (હોકર) જંગલમેં રહતા હો. હમને દેખે હૈં બહુત. સમજે? જંગલમેં નગ્ન (રહે). ક્યા હૈ? મૂઢ હૈ.

જિનલિંગ નગ્ન હો ઔર ફિર ભી પંચ મહાવ્રત ઔર અઠ્ઠાયીસ મૂલગુણકા રાગ હો, તો ભી લિંગ નહીં હૈ, ઐસા કહા હૈ. નિશ્ચય અધિકાર કહતે હૈં ન. નિશ્ચય અધિકારકી શૈલી ... હૈ. સમજમેં આયા? અઠ્ઠાયીસ મૂલગુણ પાલે, નગ્ન રહે, ... ક્ષુલ્લક રહે,...

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- નહીં, નહીં. વહ ચીજ હી નહીં હૈ. વહ ચીજ હી નહીં હૈ, લિંગ હી નહીં હૈ. સમજમેં આયા? લંગોટી લગાકર ક્ષુલ્લક હો ગયા, ઔર ક્યા કહતે હૈં? એલ્લક, એલ્લક. એલ્લક હોતે હૈં ન?

અપના આત્મા એક સમયમેં અખંડાનંદ પ્રભુ, અનંત ગુણરાશિ ઐસા દ્રવ્ય, ઐસી શક્તિયાં ઐસી અંતરમેં પ્રતીત, અનુભવ સમ્યગ્દર્શન બિના ઐસે લિંગકો જૈનશાસનમેં કોઈ લિંગમેં ગિનનેમેં નહીં આયા હૈ. લિંગ કહો કિ સત્ય કહો. અસત્યમેં, કુલિંગમેં ગિનનેમેં આયા હૈ. આહાહા..! લોચ કરાતે હો. ... લેકિન અંતર રાગ, પુણ્ય, દેહકી ક્રિયાસે મુજે લાભ હોગા, હમ દૂસરેસે તો નિવૃત્ત હુએ હૈં ન, નહીં? સેઠ! દુકાનમેં ધંધા કરતે થે, ડાલચંદજીસે, પુત્રસે નિવૃત્ત હુઆ હૂં, ઐસે તો મૈં વિશેષ હૂં, ઐસા માન લે... સમજમેં આયા? ભૈયા! નહીં, વહ નહીં, વહ નહીં. વહ લિંગમેં હી નહીં હૈ. આહાહા..! કડક બાત લગતી હૈ, હાં! તારણસ્વામીકી. બાહ્ય સંપ્રદાયવાલોંકો ઈસકે સાથ મેલ ખાયે ઐસા નહીં હૈ. પંડિત તો ના હી કહતે હૈં, અભી કે પઢે હુએ. અરે..! સુન ન.

યે તો નિશ્ચયકી યથાર્થ દૃષ્ટિ સહિતકા લિંગ, લિંગ. વ્યવહાર હો તો ભલે હો. અઠ્ઠાઈસ મૂલગુણ આદિ, બારહ વ્રતકા વિકલ્પ આદિ હો, ઉસકી કૌન ના કહતા હૈ? લેકિન વહ યથાર્થ

લિંગ નહીં હૈ, સત્ય લિંગ તો યહી હૈ. આહા..! સમજમેં આયા? ધ્યાન રખના. ગાથાકા ઐસા અર્થ હુઆ હૈ. .. યહાં ઉતરતા હૈ કિ નહીં?

ચૌથા લિંગ નહીં કહા ગયા હૈ. વિશેષકરકે જિનશાસનમેં સમ્યગ્દૃષ્ટિકા કહા ગયા હૈ. દેખો! સમ્યગ્દૃષ્ટિકા વિશેષકરકે યહી.. હૈ ન? '**सम्यग्दृष्टि विशेषतः**' સમ્યગ્દૃષ્ટિ વિશેષપને વહી લિંગ શાસ્ત્ર કહનેમેં આયા હૈ. ભગવાનકે શાસનમેં, ત્રિલોકનાથકે શાસનમેં, ગણધરકે શાસનમેં. ઓહો..! ... તુજે ભાવ નહીં હૈ, તૂ હૈ હી નહીં, કોઈ લિંગમેં નહીં હૈ. સેઠ! કડક હૈ યહાં. તારણસ્વામી કડક હુએ હૈં જંગલમેં. યથાર્થ કહા હૈ, વહ યથાર્થ કહા હૈ. કુંદકુંદાચાર્ય ઐસા હી કહતે હૈં, નહીં. અકેલા વ્યવહાર ક્રિયાકાંડ કરનેવાલા તુમ ધર્મમેં ગિનનેમેં આતા હૈ, બિલકૂલ નહીં. મૂઢ, અજ્ઞાની મૂઢ હૈ. ઐસા કહા હૈ. અજ્ઞાની મૂઢ. પંડિત લોગ તો ઐસા સુનકર તો ઐસા હી કહેંગે કિ, યે નિશ્ચયાભાસી હૈ.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- .. વહ તો વ્યવહારકો બતાયા હૈ. નિશ્ચય હૈ તો વ્યવહાર બતાયા હૈ. સમજમેં આયા? યે નિશ્ચયસે બાત લી હૈ. ચૌથે, પાંચવે, છઠ્ઠેકો હી લિંગ કહતે હૈં. વિકલ્પ આદિમેં લિંગ નહીં હૈ. વ્યવહાર લિંગ હો, નિશ્ચય હો તો. પરંતુ નિશ્ચય બિનાકા અકેલા બાહ્ય ભેષ ધારણ કરે, ઐસા શ્રાવકકા, મુનિકા, ક્ષુલ્લકકા, એલ્લકકા, નગ્નપના (ધારણ કરે), ભગવાનકે શાસનમેં જિનાગમમેં તારણસ્વામી કહતે હૈં, હમારે કથનમેં, હમારા જૈનશાસનકા કથન હૈ, હમારે ઘરકા નહીં. હમારે સભી શાસ્ત્રમેં ભી ચૌથા લિંગ જિનાશાસનમેં નહીં હૈ તો હમ ભી ચૌથા લિંગ કહતે નહીં. કહો, પંડિતજી! યે તો શબ્દકા અર્થ હોતા હૈ. સમજમેં આયા? ... સમજે? ... ૧૯૮ આયી. ..

जघन्य अव्रतं नामं, जिन उक्तं जिनागमं।
सार्थं ज्ञानमयं सुद्धं, दस अष्ट क्रिया संजुतं।।१९८।।

દેખો ભાષા! જિન જિન જિન.. (અજ્ઞાની કહતા હૈ), ભગવાન ભગવાનકા જાને. હમ હમારા. જઘન્ય લિંગકા પાત્ર અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ હૈ. જો '**जिन उक्तं**'. જિનેન્દ્રને કહા હુઆ, જિનાગમ અનુસાર. '**सार्थं**' હૈ ન? '**ज्ञानमयं सुद्धं**'. જ્ઞાનમય શુદ્ધ આત્માકા અનુભવ કરતા હૈ. જ્ઞાનમય શુદ્ધ આત્માકા અનુભવ કરતા હૈ. સમજમેં આયા? વહ અઠારહ ક્રિયા સહિત હોતા હૈ. નામ પીછે હૈ. સમજમેં આયા? ઉસકી ૧૮ ક્રિયા હોતી હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાનસે ૧૮ ક્રિયા હોતી હૈ. પીછે વ્યવહાર લિયા. દેખો! કૈસી કથનકી પદ્ધતિ હૈ! નિશ્ચય લિયા. ચૌથા લિંગ નહીં હૈ. ચૌથા ગુણસ્થાન, પંચમ ગુણસ્થાન.. તીન લિંગ. ઔર તીન લિંગમેં '**जिन उक्तं**'મેં યે ક્રિયા હોતી હૈ. દસ અષ્ટ-૧૮. ૧૮મેં કુછ શુદ્ધ હૈ, કુછ વિકલ્પકી બાત હૈ. ઐસા નિશ્ચય હો તો ઉસકો વ્યવહાર કહનેમેં આતા હૈ. નિશ્ચય સહિતકા વ્યવહાર લિયા હૈ. સમજમેં આયા? ઉસકી બાત વિશેષ લેંગે... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)